

Tema pastoralnog skupa od 2. do 4. siječnja 1986. bila je »Pomireni kršćani — Pomirenje u svijetu«, s podnaslovom »Pastoral i praksa pokore danas«. Tema je, očito, i izazvana i određena posljednjom (redovnom) Biskupskom sinodom u Rimu 1983. godine. Pojam »pomirenja« ovdje je uzet u užem sakramentalno-crkvenom smislu, s naglaskom na sakramentu pokore, ne osvrćući se na »pomirenje u socijalno-političkom pogledu, kako bi to sugerirao drugi dio naslova (»Pomirenje u svijetu«). Uostalom, i biskupska se sinoda većinom zadržala na ovom aspektu pojma »pomirenja«. Teorija je svestrano povezana s iskustvima i praksom. Praktično imamo četiri referata zaokruženo teoretske naravi: B. Hintersberger, »Krivnja između slobode i neuspjeha«; J. Schreiner, »Pomirite se s Bogom« (biblijski, Stari zavjet); G. Bachl, »Crkva kao mjesto pomirenja« i biskup R. Stecher, »Pavstva i kateheza o pokori«.

Uz ova predavanja poredani su koreferati iz prakse i razmišljanja pojedinaca o nekim točkama, na plenumu ili u radnim skupinama. Upravo ovi glasovi iz prakse veoma su korisni kao poticaji za razmišljanje i daljnji rad.

Naši teološko-pastoralni tjedni pretežno se temelje na klasičnim predavanjima, po mogućnosti s mnogo podataka i navođenjem literature (ispod teksta). Razlog je, vjerojatno, u tome što kod nas nema baš mnogo originalnih radova na znanstvenoj razini, pa se nastoji iskoristiti prilika da se to učini u povodu ovakvih skupova. To otežava čitanje, ali u našim prilikama ispunjava određenu prazninu. Austrijski zbornici, a tako i ovaj, mnogo su »lakši«. Oni pružaju toliko teoretskih podataka koliko je potrebno da se omogući pristup konkretnijim pastoralnim rješenjima. Za dublja teoretska razglabanja imaju obilje stručne literature.

Tako u ovom zborniku dolaze do riječi, uz stručnjake iz dogmatike, Svetog pisma i religiozne pedagogije, također biskupi, brojni svećenici i vjeroučitelji, redovnice i laici, čak i jedna gimnazijalka. Uz to ima i dosta empirijskih i socioloških podataka.

Da se usporede razine i stil rada, mogao bi se uzeti naš Zbornik XI od prije deset godina, koji je bio posvećen sakramentu pomirenja ili pokore (BS 1—2/1976).

Sve u svemu: veoma praktičan i koristan i studijski skup i zbornik. Oni naši svećenici koji vladaju njemačkim jezikom (a nema ih baš malo) naći će u ovom zborniku veoma dobrih poticaja za razmišljanje i praksu, djelomice kao dopunu onoga što je izneseno u našem zborniku i u drugim brojevima Bogoslov-

ske smotre i naših drugih teoloških časopisa.

M. Valković

Dokumente deutscher Bischöfe, herausgegeben von Günter Baadte und Anton Rauscher, Band I, Hirtenbriefe und Ansprachen zu Gesellschaft und Politik 1945-1949, bearbeitet von Wolfgang Löhr, Echter Verlag, Würzburg, 1985, str. 368.

Njemački biskupi izdaju veoma mnogo službenih izvaja i dokumenata. Samo u razdoblju koje obuhvaća ova zbirka bilo ih je oko tri tisuće. »Katolička socijalna središnjica u Mönchengladbachu« počela je objavljivati izbor značajnijih dokumenata. Ovaj prvi svezak nosi naslov »Pastirska pisma i nagovori o društvu i politici 1945—1949«.

Ovi su dokumenti veoma zanimljivi jer pružaju sliku o djelovanju crkvene hijerarhije u Njemačkoj u ono vrijeme nakon sloma nacističkog Reicha. Situacija je bila krajnje tragična: glad, porušeni gradovi i uništena industrija, ratni zarobljenici, a osim toga idejna praznina i dezorijentacija te problem krivnje za zlodjela počinjena u vrijeme nacističkog režima. Biskupi su imali golemo polje rada u izgladnjeloj, porušenjoj i poniženoj Njemačkoj, a uz to trebalo je zauzeti kršćanski stav prema neposrednoj prošlosti.

Svezak donosi 80 dokumenata. Oni očituju dijelom stav pojedinih biskupa, nadbiskupa i kardinala, a dijelom su stav biskupskih konferencija (zajedničke i pokrajinskih). Među biskupima je poznati von Galen (Münster), oštar protivnik Hitlerova režima, a također i biskup Sproll (Rottenburg), koji je sedam godina bio progнан iz svoje biskupije. U znak priznanja trojica će 1946. biti proglašeni kardinalima: Frings (Köln), von Preysing (Berlin) te von Galen. Münchenski nadbiskup Faulhaber već je bio imenovan kardinalom 1921. godine.

Ono što je bilo glavnim predmetom biskupske društveno-političke brige u ovo vrijeme moglo bi se sažeti u nekoliko sljedećih točaka.

a) Pitanje odgovornosti za nacistička zlodjela te pitanje krivnje njemačkog naroda. Biskupi, u skladu s tradicionalnim katoličkim naukom, ne prihvaćaju pojam skupne krivnje koji se tada nametao s raznih strana, ali priznaju da se dio njemačkog naroda dao zavesti i uplesti u Hitlerove zločinačke nakane. Pro-

pagandom su se dali zavesti i mnogi katolici koji nisu dovoljno pazili na glas svojih biskupa.

b) Problem materijalne bijede u porušenoj Njemačkoj: glad, nedostatak stanova itd.

c) Briga za njemačke ratne zarobljenike u raznim savezničkim logorima.

d) Briga za brojne izbjeglice iz istočnih krajeva i zemalja te za njihovo uklapanje u novu sredinu.

e) Napori oko izgradnje nove njemačke države utemeljene na naravnom pravu te zaštita ženidbe, obitelji i nerođenog života.

f) Zahtjev za konfesionalnom školom i isticanje roditeljskog prava na odgoj svoje djece (reakcija na nacistički totalitarizam u odgoju).

g) Izgradnja društvenog i gospodarskog poretka koji će poštovati dostojanstvo čovjeka i ujedno promicati opće dobro, što čini srž »socijalnog pitanja«.

h) Poticaji katolicima da aktivno sudjeluju u izgradnji nove demokracije, utemeljene na slobodi.

i) Pitanje pravedna mira među narodima.

Ovi dokumenti svjedoče o velikoj pastirskoj zauzetosti njemačkih katoličkih biskupa u jedno »zamršeno vrijeme« (»in einer verwor-

renen Zeit«), kako će reći biskup Stohr iz Mainza u lipnju 1945. godine. Dokumenti govore o velikoj pastirskoj brizi. Možda jedno »zamršeno« pitanje ostaje malo nedorečeno. S obzirom na krivnju i suodgovornost u vezi sa zlodjelima nacističkog režima govori se o suodgovornosti Nijemaca općenito (iako ne u smislu skupne krivnje u moralnom smislu, što bi trebalo biti po sebi jasno), o krivnji i nekih katolika, ali nigdje nema riječi o mogućnosti eventualne odgovornosti i same crkvene hijerarhije, možda kojim propustom. Zna se da je katolički književnik i pjesnik Reinhold Schneider pozivao Crkvu na priznavanje svog udjela u krivnji, ali njegov glas nije nailazio na odobravanje. I Adenauer je u jednom pismu (upućenom 23. veljače 1946. pastoru dr. Custodisu u Bonnu) govorio o sukrivnji biskupa i svećenstva zbog nedovoljno jasna i otvorena protivljenja. Ali ovo se ne odnosi samo na Crkvu u Njemačkoj, pogotovo ne u smislu neke osude. »Ispit savjesti«, s mogućnošću pokajanja, treba činiti uvijek i svuda, pa i kod nas. Ali time proširujemo i još više zaplićemo to »zamršeno« pitanje. Tko i kada će se naći da s doista kršćanskom objektivnošću pokuša pričati tom problemu?

M. Valković